

Осадча Наталя Олександрівна – викладач кафедри соціальної педагогіки Педагогічного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна). E-mail: kafarskyu@rambler.ru

Osadcha Natalya Olexandrivna – Teacher of the Social Pedagogic Department of the Pedagogical Institute of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine). E-mail: kafarskyu@rambler.ru

УДК 37.07+373.2.015.311

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ РОЗБУДОВИ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ

В. М. Проскурнін, У. В. Проскурніна

У статті визначено теоретико-методологічні засади управління освітніми округами в освітньому просторі; з'ясовано місце й роль дошкільного навчального закладу у формуванні компетентної особистості.

Ключові слова: освітній округ регіонального типу, технологічна модель, механізми взаємодії суб'єктів освітнього округу, освітнє середовище, структурно-функціональні зв'язки.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Актуальність теми зумовлена потребою розробки теоретико-методологічних засад проектування інноваційних педагогічних систем та обґрунтування можливостей їх реалізації в умовах дошкільного навчального закладу, якіснішого застосування в практичній діяльності ідеї тандему соціальних інститутів суспільства в питанні виховання особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. У вітчизняній педагогіці в межах нашої теми особливо важливими видаються праці В.Г. Григоренка [1; 2], М.М. Дарманського [3], С.О. Омельченко [5].

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У сучасній науці загалом існує достатня кількість розвідок щодо становлення й розвитку

дошкільних навчальних закладів, проте питання моделювання їх діяльності в структурі освітніх округів регіонального типу, переважно, є мало дослідженими.

Мета статті полягає у з'ясуванні місця й ролі дошкільного навчального закладу в умовах діяльності ООПТ.

Розкриттю мети сприятиме розв'язання таких завдань:

- 1) окреслити складові розвитку освітніх округів регіонального типу;
- 2) спроектувати технологічну модель дошкільного навчального закладу в умовах освітнього середовища ООПТ;
- 3) реалізувати принцип комплементарної функціональності соціально-освітніх установ у межах освітнього середовища освітнього округу регіонального типу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Питання управління процесами розбудови освітніх округів – це, передусім, практична площина реалізації інноваційних моделей в освітньому просторі певної територіальної одиниці.

Діяльність освітніх округів уможливорює максимальне забезпечення ефективності комплементарної організації навчально-виховного процесу в межах регіону. Втілення програми їх діяльності, механізмів соціально-педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього округу регіонального типу (далі - ООПТ) оптимізує освіту.

У межах пропонованого дослідження нами розроблено технологічну модель (далі - ТМ) дошкільного навчально-виховного закладу (рис.1).

У якості системоутворювального чинника вважаємо мету функціонування моделі в цілісній моделі інноваційної педагогічної системи ООПТ, яка була структурована й зорієнтована на можливість реалізації права дитини на отримання якісної та індивідуалізованої дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну, психологічну адаптацію та здатність ефективно продовжувати навчання.

Відповідно до структури названого чинника нами було визначено такі завдання функціонування ТМ закладу дошкільної освіти в освітньому середовищі інноваційної соціально-педагогічної системи:

- 1) збереження та зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини;

- 2) рання соціалізація особистості дитини засобами інноваційних психолого-педагогічних технологій, програм, методик навчально-виховної практики;
- 3) формування оптимістично спрямованої особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею конструктивного соціального досвіду;
- 4) виконання вимог базового компоненту дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації до умов оточуючого середовища та готовності ефективно продовжувати освіту в загальноосвітніх школах округу;
- 5) виховувати в дітей шанобливе ставлення до родини, держави, області та регіону, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля;
- 6) здійснювати дієвий соціально-педагогічний патронат сім'ї.

Ураховуючи зміст мети та завдань функціонування ТМ закладу дошкільної освіти, ми обґрунтували низку її соціально-педагогічних функцій, реалізація яких забезпечує її ефективну інтеграцію (взаємодію) до освітнього середовища.

Ці функції є конструктивним компонентом педагогічних систем відкритого типу, розвиток яких забезпечує отримання нових якісних параметрів її функціонування в освітньому середовищі. Отже, до структури технологічної системи дошкільного навчально-виховного закладу (рис. 1) було введено такі соціально-педагогічні його функції:

- 1) забезпечувати реалізацію прав дитини на здобуття якісної дошкільної освіти, її фізичний, розумовий, предметно-практичний і духовний розвиток, соціально-психологічну адаптацію та готовність продовжувати освіту;
- 2) задовольняти потреби громадян регіону в отриманні дошкільної освіти;
- 3) забезпечувати відповідність рівня дошкільної освіти вимогам базового компоненту дошкільної освіти;
- 4) створювати безпечні та нешкідливі умови розвитку, виховання, навчання та оздоровлення дітей, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та забезпечувати їх дотримання;

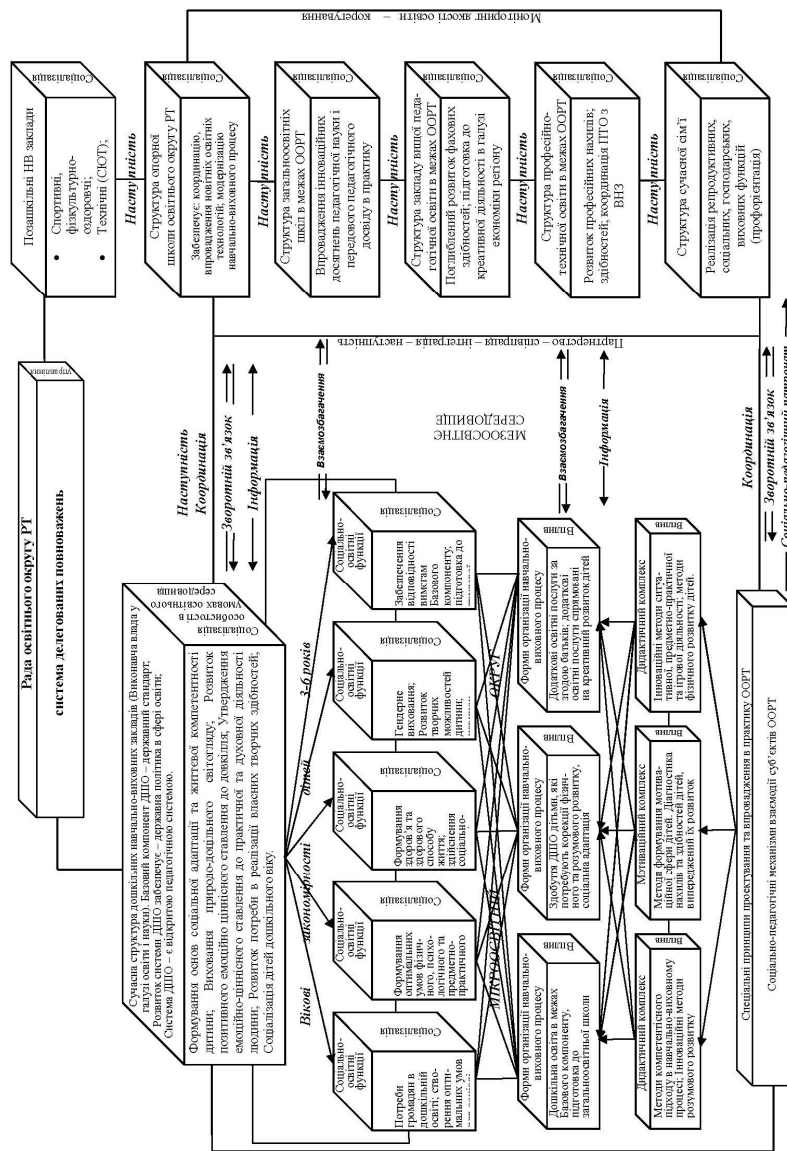

Рис. 1. Технологічна модель закладу дошкільної освіти в структурі ООРТ

5) формувати в дітей гігієнічні навички та основи здорового способу життя, норми безпечного навчально-виховного процесу та поведінки;

6) сприяти збереженню та зміцненню здоров'я, розумового, психолого-емоційного й фізичного розвитку дітей;

7) здійснювати соціально-педагогічний патронат, взаємодію з сім'єю, яка є осередком ефективного поширення серед батьків психолого-педагогічних та фізіологічних знань про дітей дошкільного віку;

8) забезпечувати ранню соціалізацію дитини в умовах колективу, групових форм навчання, виховання та трудової діяльності;

9) забезпечувати інтеграцію дитини в умови її діяльності в нових вимогах загальноосвітньої школи на основі поступовості та взаємодії дошкільних закладів із загальноосвітніми школами регіону. Визначені соціально-педагогічні функції технологічної моделі дошкільного навчально-виховного закладу свідчать про те, що вона є відкритою педагогічною системою, цінність якої полягає в тому, щоб усі її компоненти (інфраструктури) працювали не лише за віковими групами, а й за загальними потребами майбутнього освітнього середовища, соціуму (ООРТ).

Отже, структурована ТМ дає підстави стверджувати, що під час функціонування відкритої соціально-педагогічної системи утворюються механізми взаємодії, єдності, наступності та інтеграції навчально-виховних впливів (рис. 1) на дитину, така структурованість базових компонентів цієї моделі забезпечує оптимальні умови для реалізації компетентнісно-орієнтованого підходу до навчально-виховного процесу дітей дошкільного віку.

Урахування вікових закономірностей психолого-фізичного розвитку, особливостей соціалізації дітей дозволило нам визначити низку життєвих компетентностей, які повинні формуватися під впливом освітнього середовища закладу та освітнього середовища в межах концептуальної моделі ООРТ. До ключових компетентностей належать: пізнавальна; особистісна; самоосвітня; соціальна; компетентне ставлення.

Викладені компетентності дітей дошкільного віку тісно взаємодіють у структурі ТМ закладу дошкільної освіти з формами організації навчально-виховного процесу та ефективністю дидактичних комплексів.

Орієнтація на формування у дітей знань, навичок, умінь, засобів життєвої діяльності та подальше узагальнення сформованого досвіду їхньої діяльності та поведінки в освітньому середовищі дошкільного навчально-виховного закладу та освітньому середовищі дозволила нам визначити такі ефективні форми організації навчально-виховного процесу:

1) структура дошкільної освіти перебуває в межах відповідності до базового компоненту освіти, який є державним стандартом;

2) навчально-виховний процес спрямований на формування в дітей дошкільного віку соціальної адаптації, життєвої компетентності, гностичних, мотиваційно-потребнісних, аксіологічних, праксіологічних та ефективних компонентів свідомого відношення дітей до соціалізаційного довкілля;

3) здобуття дошкільної освіти дітьми, які потребують корекції фізичного чи розумового розвитку, тривалого лікування та реабілітації, здійснюється за окремими програмами й методиками, розробленими на основі Державної програми (Базової);

4) додаткові освітні послуги, що не визначені Базовим компонентом, вводяться лише за згодою батьків дитини чи осіб, які їх замінюють, за рахунок коштів батьків чи осіб, які їх замінюють, фізичних та юридичних осіб на основі угоди між батьками чи особами, які їх замінюють, та дошкільним навчально-виховним закладом у межах гранично допустимих навантажень для дитини (фізичних і розумових).

Гностичний, аксіологічний, праксіологічний, мотивовано-потребнісний та аспектний вектор функціонування ТМ закладу в цілісній концептуальній моделі ООРТ забезпечує можливість подальшої регламентації, удосконалення, трансформації та модернізації блоку форм організації навчально-виховного процесу дітей дошкільного віку.

У структурі відкритої педагогічної системи, якою є ООРТ, функціонують такі соціально-педагогічні механізми: координація; партнерство (співробітництво); взаємозбагачення; корегування; педагогічний моніторинг якості дошкільної освіти; зворотній зв'язок.

Структура викладених соціально-педагогічних механізмів взаємодії суб'єктів освітнього округу регіонального типу свідчить про те, що в концептуальній моделі його організації особливо актуальну позицію повинна мати ТМ функціонування сучасної сім'ї. Джерела соціалізації особистості починаються з родини, де цей процес формується як послідовне входження індивіда в соціальне середовище

(освітнє середовище), що супроводжується засвоєнням та відтворенням культури сім'ї, суспільства, унаслідок взаємодії людини з стихійними та цілеспрямовано створюваними умовами життя на всіх її вікових етапах. Соціалізація неможлива без активної участі самої людини та її родини в процесі засвоєння широкого кола цінностей, понять на навичок, на тлі яких складається її повсякденне життя.

Отже, пропонується ТМ робить можливим у структурі концептуальної моделі освітнього округу регіонального типу сформулювати все коло завдань розбудови інноваційної педагогічної відкритої системи: діагностики, проектування, визначення механізмів взаємодії соціальних інститутів суспільства, соціальної профілактики, соціально-педагогічного патронату, наступності, соціальної адаптації та соціальної реабілітації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Усе вищезазначене дало змогу зробити такі висновки:

У педагогіці моделювання має ключове та вагоме значення у зв'язку із завданням підвищення теоретичного рівня, бо воно функціонально пов'язане з абстрагуванням та ідеалізацією, за посередництва яких відбувається параметризація та виділення структурно функціональних сторін модельованих об'єктів, процесів, механізмів взаємодії суб'єктів (відтворених на концептуальній та ТМ). Педагогічна модель є системою елементів, яка демонструє різні боки, зв'язки, функції, механізми, результати освітніх систем.

Відповідно до теоретичних та експериментальних досліджень нами було розроблено авторську концептуальну модель організації освітнього округу на регіональному рівні та низку технологічних моделей суб'єктів, зокрема дошкільного навчального закладу для трансформації, модернізації та вдосконалення системи освіти на регіональному рівні. Було впроваджено сучасний підхід, що уможливив групування економічних, соціальних, освітніх, наукових, інформаційних, комунікаційних, мезоосвітніх та демографічних чинників у структурі мікроосвітнього, мезоосвітнього та макроосвітнього середовища (суб'єктів педагогічної системи та освітнього округу регіонального типу загалом), що сприяло розробці інноваційної відкритої технології вдосконалення освітнього простору.

У розвитку освітньої діяльності названих округів особливе місце відіграє дошкільний навчальний заклад, у якому в дітей формуються ключові життєві компетентності та навички соціалізації.

У перспективі дослідження – визначення місця й ролі професійно-технічних навчальних закладів та вишів у розвитку ООРТ.

Література

1. Григоренко В. Г. Профессионально-педагогическая мотивация и технологии ее формирования : монография / В. Г. Григоренко. – Одесса : Изд-во ЮУГПУ им. Ушинского, 2003. – 162 с.
2. Григоренко В. Г. Теория мотивированных дифференциально-интегральных оптимумов педагогических факторов в физической и социальной реабилитации человека : монография / В. Г. Григоренко. – М.: Фонд социальных изобретений России, 2001. – 142 с.
3. Дарманський М. М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні : автореф. канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / М. М. Дарманський. – Інститут педагогіки АПН України. – Київ, 1999. – 27 с.
4. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних технологій у сучасному освітньому просторі : монографія / В. В. Докучаєва. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 304 с.
5. Омельченко С. О. Теоретичні та методичні основи взаємодії соціальних інститутів суспільства в формуванні здорового способу життя учнів загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / С. О. Омельченко. – Луганськ, 2008. – 431 с.
6. Проскурнін В. М. Організаційно-педагогічні умови діяльності освітніх округів на регіональному рівні : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. М. Проскурнін. – Луганськ, 2008. – 256 с.
7. Ясвин В. А. Образовательная среда : от моделирования к проектированию : монография / В. А. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 365 с.

УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССАМИ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОКРУГОВ КАК ИННОВАЦИОННОЙ ОТКРЫТОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

В.Н. Проскурнін, У.В. Проскурніна

В статье определены теоретико-методологические основы управления образовательными округами в образовательном пространстве; выявлено место и роль дошкольного учебного заведения в формировании компетентной личности.

Ключевые слова: образовательный округ регионального типа, технологическая модель, механизмы взаимодействия субъектов образовательного округа, образовательная среда, структурно-функциональные связи.

**MANAGEMENT OF THE PROCESSES OF THE DEVELOPMENT
OF THE EDUCATIONAL DISTRICTS AS AN INNOVATIONAL
OPEN PEDAGOGICAL SYSTEM**

V. M. Proskunin, U .V. Proskunina

The article outlines the theoretical and methodological foundations of the management of the educational districts in the educational space; the place and role of a preschool educational institution in the formation of a competent person is defined.

Key words: educational district of regional type, technological model, mechanisms of interaction of subjects of educational district, educational environment, structural and functional connections/

Проскунін Володимир Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, проректор із науково-педагогічної роботи та соціально-економічного розвитку ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет” (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: vproskunin@mail.ru

Proskunin Volodymyr Mykolayovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Vice-Rector in Scientific and Pedagogical Work and Social and Economic Development of the State Higher Educational Establishment “Donbas State Pedagogical University” (Slovyansk, Ukraine). E-mail: vproskunin@mail.ru

Проскуніна Уляна Володимирівна – магістрант Вільного університету Берліна (Германія). E-mail: vproskunin@mail.ru

Proskunina Ulyana Volodymyrivna – Undergraduate of the Open University of Berlin (Germany), e-mail: vproskunin@mail.ru